

**KONFESSIYA TUSHUNCHASINING MOHIYATI VA
ÒZBEKISTONDA FAOLIYAT YURITUVCHI DINIY
KONFESSIYALAR**

Azamova Sitora Ayonovna

SHDPI Ijtimoiy fanlar kafedrasini o'qituvchisi

Farmonova Marjona

Shahrisabz davlat pedagogika instituti

maktagacha ta'lim yo'nalishi 2-kurs talabasi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada Konfessiya tushunchasi va uning mohiyati O'zbekistonda faoliyat yurituvchi diniy konfessiyalar haqida organishimiz mumkin shuningdek vijdon tushunchasi va e'tiqod e'tkinligi Haqida ma'lumotga ega b'lishimiz mumkin*

Kalit so'zlar: *Konfessiya tushunchasi, Diniy tashkilot, O'zbekistondagi diniy konfessiyalar, Vijdon tushunchasi E'tiqod tushunchasi*

Konfessiya" so'zi (lotincha -"confessio") o'zbek tilida aynan tarjima qilinganda "e'tiqod qilish", degan ma'noni anglatadi. Umuman olganda, diniy konfessiya deganda muayyan diniy ta'limot doirasida shakllangan va o'ziga xosxususiyatlarga ega e'tiqod va ushbu e'tiqodga ergashuvchilar jamoasi tushuniladi. Bir din doirasida yuzaga kelgan bo'lsa-da, aqidalar borasida farqlanadigan jamoalar ham diniy konfessiyalar jumlasiga kiradi. Bugungi kunda O'zbekistonda Adliya organlaridan rasman ro'yxatdan o'tgan 16 ta diniy konfessiya faoliyat olib bormoqda. Ularning jamiyat hayotida birdek ishtirok etishlari uchun zarur imkoniyatlar yaratib berilgan. 2021-yil iyun oyida qabul qilingan "Vijdon erkinligi va diniy tashkilotlar to'g'risidagi qonunning 7-moddasida "Davlat konfessiyasilarining tinch-totuv yashashiga kafil bo'ladi. Missionerlik va prozeletizmni amalga oshirishga yo'l qo'ymaydi" deb ta'kidlanadi. Bu bag'rikenglik tamoyillarini yanada rivojlantirishga qaratilgan. Rivojlangan demokratik yo'ldan ketayotgan davlatlarning hozirgi

zamonda dinga munosabati asosan vijdon erkinligini ta'minlash va diniy bag'rikenglikka asoslangan Shunga qaramay, bugungi kunda davlat va din o'rtasidagi munosabatlar o'z mazmuni, mohiyati, shakllari va usullariga ko'ra turli davlatlarda o'ziga xoslikka ega. Shu munosabat bilan din va davlat o'rtasidagi munosabatning tiplari, modellari haqida fikr yuritish mumkin Hozirda davlat bilan din (diniy tashkilotlar) o'rtasidagi munosabatlarni tartibga solishning turli shakllari mavjud bo'lib, ular bugunga kelib quyidagi uchta asosiy turkumga ajratiladi:

1. Davlat-diniy tashkilot modeli - identifikatsion model. Bunday modelni biz, misol uchun, Daniya, Angliya, Gresiya, Shvesiya, Finlyandiya, Norvegiyada (ya'ni Yevropa ittifoqining deyarli uchdan bir qismida), Saudiya Arabistoni, Bruney qirolligi, Qatar, Eron islom respublikasida kuzatishimiz mumkin. 2. Separatsion, ya'ni davlat dindan ajratilganligiga asoslangan model. Davlat bilan din o'rtasidagi munosabatlarni tartibga solishning bu turiga AQSh, Fransiya, Niderlandiya, Turkiya, MDH davlatlari, jumladan O'zbekiston Respublikasi kabi davlatlarni misol sifatida keltirish mumkin. 3. Kooperatsion - neytralitet modeli. Germaniya, Ispaniya, Italiya, Belgiya, Lyuksemburg, Avstriya kabi mamlakatlarida o'z aksini topgan.

2. O'zbekistonda tarkib topgan davlat va din o'rtasidagi munosabat o'z mohiyati, mazmuni va huquqiy asoslariga ko'ra separatsion modelga, ya'ni davlatdan din, umumta'lim maktablaridan diniy ta'limning ajratilganligi va vijdon erkinligi, konfessional bag'rikenglik ta'minlanganligiga asoslanadi. O'zbekiston dunyoviy davlat bo'lib, mamlaktimizda din davlatdan alohida bo'lib, bu haqda mamlakatimiz Konstitutsiyasining 61-moddasida shunday deyiladi: «Diniy tashkilotlar va birlashmalar davlatdan ajratilgan hamda qonun oldida tengdirlar. Davlat diniy birlashmalarning faoliyatiga aralashmaydi». Bu g'oya «Vijdon erkinligi va diniy tashkilotlar to'g'risida»gi Qonunning 5-moddasida ham mustahkamlangan bo'lib, unda ham dinning davlatdan ajratilganligi, hech bir dinga yoki diniy e'tiqodga boshqalariga nisbatan biron-bir imtiyoz yoki cheklashlar belgilanishiga yo'l qo'yilmasligi belgilab

qo'yilgan. 134 2021-yil iyun oyida qabul qilingan "Vijdon erkinligi diniy tashkilotlar to'g'risida"gi qonunning 7-moddasida dinning davlatdan ajratilganligi ko'rsatilgan. "O'zbekiston Respublikasida din davlatdan ajratilgan. O'zbekiston Respublikasida diniy tashkilotlar va davlat organlarining faoliyati o'zaro aralashmaslik asosida amalga oshiriladi"³¹ Bu esa mamlakatimizda davlatning diniy ishlarga, dinning esa davlat ishlariga (qonun hujjatlarida ko'rsatilgan holatlar bundan mustasno, albatta) aralashmasligini anglatadi Buning zamirida davlat tomonidan turli dinlarga e'tiqod qiluvchi va dinga e'tiqod qilmaydigan fuqarolar, shu kabi tashkilotlar o'rtasida o'zaro murosa va hurmat o'rnatilishiga ko'maklashishi, ular o'rtasida vujudga kelishi mumkin bo'lgan qarama-qarshilik va keskinliklarning oldini olishi, diniy konfessiyalar o'rtasidagi tinchlik va totuvlikni qo'llab-quvvatlashi, diniy tashkilotlar zimmasiga davlat o'zining hech qanday vazifasini bajarishni yuklamasligi, ularning qonun hujjatlariga zid bo'lmagan faoliyatiga aralashmasligi kabilar yotadi. Shu bilan birga O'zbekiston Respublikasi demokratik prinsiplarga sodiqligini ifodasi sifatda davlatning din va diniy tashkilotlar bilan o'zaro munosabatda quyidagi prinsiplarga amal qilishini e'lon qildi:- dindorlarning diniy tuyg'ularini hurmat qilish;

- diniy e'tiqodlarni fuqarolarning yoki ular uyushmalarining xususiy ishi debtan olish;

- diniy qarashlarga amal qiluvchi fuqarolarning ham, ularga amal qilmaydigan fuqarolarning ham huquqlarini teng kafolatlash hamda ularni ta'qib qilishga yo'l qo'ymaslik;

- ma'naviy tiklanish, umuminsoniy axloqiy qadriyatlarni qaror toptirish ishida turli diniy uyushmalarning imkoniyatlaridan foydalanish uchun ular bilan muloqot qilish yo'llarini izlash zarurati;

- dindan buzg'unchilik maqsadlarida foydalanishga yo'l qo'yib bo'lmasligini e'tirof etish. Yuqoridagilarga asoslangan holda, xulosa qilish mumkinki, biz yuqorida tahlil etgan davlat va din o'rtasidagi munosabatning uch modeli davlat va din o'rtasidagi munosabatning turli-tuman qirralarini jihatlarini

va xossalarini to‘laligicha qamrab olmaydi. Davlat va din o‘rtasidagi munosabatning bir modelida boshqa model elementlari ham uchrab qolishi mumkin. Shu jihatlarni hisobga olgan holda aytish mumkinki, davlat va din o‘rtasidagi munosabatning qaysi modelda bo‘lishi shu davlatning taraqqiyoti, undagi aholining mentaliteti, dinning xususiyati, mamlakatdagi demokratik vaziyat, inson huquqlarining ta‘minlanganligi, xalqaro ahvol, jamiyatning onggi kabi omillar ta‘sir etishi shubhasizdir. O‘zbekistonda vijdon erkinligini ta‘minlanishi. Vijdon erkinligi tabiiy huquq va erkinliklar sirasiga kiruvchi, har bir shaxsning ajralmas huquqlaridan biridir. Shaxsning tabiiy huquqlari davlatning insonga bergan «tuhfasi» emas, balki insonning munosib turmush va hayot tarzini tanlash bilan bog‘liq real imkoniyati hisoblanadi. Shu bilan birga, tabiiy huquqlar jumlasiga kiruvchi erkinliklarni qonun chiqaruvchi o‘zi xohlaganda qisqartirishi yoki cheklashga ham haqli emas. Chunki bu huquqlar insonlarga tabiatan (Xudo tomonidan) berilgan in‘om sanaladi. Vijdon erkinligi ham xuddi shunday. Vijdon erkinligi insonning asosiy erkinliklaridan bo‘lsa-da, qonunda o‘z ifodasini topib, muhofaza ostiga olingandagina chin ma‘noda huquq darajasiga ko‘tariladi. Aks holda shaxsning qalb kechinmalarini ifodalovchi bu huquq haqiqiy ma‘nosini yo‘qotadi. Bu erkinlik deyarli barcha davlatlarning konstitutsiya va qonunlarida, shuningdek, qator xalqaro hujjatlarda huquqiy jihatdan himoyaga olingan. «Vijdon» (arab. ehtiros, his-tuyg‘u, insof, diyonat) kishining o‘z xatti-harakati, qilmishi, yurish-turishi uchun odamlar, jamoatchilik oldidagi mas‘uliyat hissi, insoniylikning asosiy belgilaridan biri; diyonat, insof», deya izoh berilgan. Bundan ko‘rinib turibdiki, vijdon so‘zining birinchi ma‘nosi insoning o‘z xatti-harakatlarini uchun o‘zgaralar oldidagi mas‘uliyat hissi hisoblanar ekan

Xulosa: Ushbu maqoladan shuni xulosa qilib aytishimiz lozimki muayyan diniy ta‘lim doirasida shakllangan va o‘ziga xos xususiyarlarga ega e‘tiqodga konfessiya deyiladi. Hech kim bir insonni bir dinga e‘tiqod qilishga yoki qilmaslikka majbur qila olmaydi bu har bir insonning o‘z qolida bu esa O‘zbekiston

Respublikasi Konstitutsiyasining yangi tahrirdagi 35-moddasida belgilab qoyilgan

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

- 1-Hanifa Xaydarova “Dinshunoslik o‘quv qo‘llanma”Buxoro 2019
- 2. Raximdjanov D., Ernazarov O. Dinshunoslikka kirish. O‘quv qo‘llanma.- T.: «O‘zbekiston faylasuflari milliy jamiyati» nashriyoti, 2018. – 304 b.**
- 3. Isoqjonov R. Qiyosiy dinshunoslik. O‘quv qo‘llanma. – T.: OOO«Complex print», 2020. – 198 b.**
4. .Dinshunoslik (Hanifa Haydarova)o‘quv qo‘llanma.2019
5. Nurillaevich O. B. et al. Factors Of The Formation Of Ecological Culture In The Education And Training System //Journal of Pharmaceutical Negative Results. – 2022. – C. 984-989.
6. Omonov B. N., Ochilova G. A., Azamova S. A. SPECIFIC CHARACTERISTICS OF THE ECOLOGICAL ENVIRONMENT IN UZBEKISTAN //World of Scientific news in Science. – 2023. – T. 1. – №. 3. – C. 15-28.
7. Shakhrisabz A. S. A. THE USE OF THE SCIENTIFIC HERITAGE OF ORIENTAL SCIENTISTS IN THE FORMATION OF ECOLOGICAL CULTURE AMONG SCHOOLCHILDREN IN THE CONTEXT OF ECOLOGICAL GLOBALIZATION //International Scientific and Current Research Conferences. – 2024. – C. 94-97.
8. Shakhrisabz A. S. A. THE USE OF THE SCIENTIFIC HERITAGE OF ORIENTAL SCIENTISTS IN THE FORMATION OF ECOLOGICAL CULTURE AMONG SCHOOLCHILDREN IN THE CONTEXT OF ECOLOGICAL GLOBALIZATION //International Scientific and Current Research Conferences. – 2024. – C. 94-97.
9. Ayonovna A. S. et al. GLOBALLASHUV DAVRIDA EKOLOGIK MUAMMOLARVA ULARNING YECHIMI //Yangi O'zbekiston taraqqiyotida tadqiqotlarni o'rni va rivojlanish omillari. – 2024. – T. 12. – №. 1. – C. 20-24.
10. Ayonovna A. S. et al. GLOBALLASHUV DAVRIDA EKOLOGIK

- MUAMMOLARVA ULARNING YECHIMI //Yangi O'zbekiston taraqqiyotida tadqiqotlarni o'rni va rivojlanish omillari. – 2024. – T. 12. – №. 1. – C. 20-24.
11. Ayonovna A. S. et al. GLOBALLASHUV DAVRIDA EKOLOGIK MUAMMOLARVA ULARNING YECHIMI //Yangi O'zbekiston taraqqiyotida tadqiqotlarni o'rni va rivojlanish omillari. – 2024. – T. 12. – №. 1. – C. 20-24.
12. Azamova S. A. PROBLEMS OF FORMATION OF ECOLOGICAL CULTURE IN THE CONTEXT OF ECOLOGICAL GLOBALIZATION //BEST JOURNAL OF INNOVATION IN SCIENCE, RESEARCH AND DEVELOPMENT. – 2024. – T. 3. – №. 5. – C. 743-749.
13. Azamova S. UMUMTA'LIM MAKTAB O 'QUVCHILARIDA EKOLOGIK MADANIYATNI SHAKLLANTIRISHNING USUL VA VOSITALARI //Interpretation and researches. – 2024.
14. Azamova S. EKOLOGIK TA'LIM VA TARBIYANING RIVOJLANISH BOSQICHLARI //Talqin va tadqiqotlar. – 2024. – T. 1. – №. 1.